

Antroposofie en astronomie

WERNER GOVAERTS

Margarita Woloschina (1882–1973): Dr. Elisabeth Vreede 1879–1943, 1950er Jahre, Aquarell auf Papier, 41 x 55 cm, Vreede Huis, Den Haag

Eind oktober 2019 verscheen voor het eerst een vertaling van de brieven die Elisabeth Vreede tussen 1927-en 1930 schreef over verschillende thema's van de astronomie. Elisabeth Vreede, in 1879 geboren in Den Haag, maakte in 1903 kennis met Rudolf Steiner. Vanaf 1910 werd de samenwerking intensiever; vanaf 1914 woonde zij in Dornach en werkte zij mee aan de bouw van het eerste Goetheanum. Zij mag beschouwd worden als de grondlegster van het Goetheanum Archiv, alsook van de sterrenwacht. Na de brand van het eerste Goetheanum vroeg Rudolf Steiner haar bestuurslid te worden van het eerste Verenigingsbestuur; zij werd ook hoofd van de mathematisch-astronomische sectie. In 1927 begon zij met het uitgeven van de *Rundschreiben*, brieven over antroposofie en astronomie, die in een oplage van 1200 exemplaren werden gestencild en maandelijks verzonden werden aan leden van de Antroposofische Vereniging. In 1954 werden deze brieven gebundeld en als boek uitgegeven (door Elisabeth Mulder). Later verschenen ze

ook in het Frans en in het Engels, maar een Nederlandse vertaling was er tot nu toe niet.

Het is een ondoenlijke opgave om de drie maal twaalf brieven inhoudelijk ook maar enigszins recht te doen. Ze zijn een compilatie van alles wat Rudolf Steiner met betrekking tot de astronomie heeft gezegd, aangevuld met Vreedes eigen inzichten. Het onderscheid is overigens niet altijd duidelijk in haar brieven en de stelligheid waarmee zij een aantal zienswijzen neerschrijft, zal menig modern lezer de wenkbrauwen doen fronsen (net zoals dat bij voordrachten van Rudolf Steiner zelf wel eens het geval is).

In ieder geval wordt van de lezer gevraagd tenminste bereid te zijn tijdens het lezen de algemeen gangbare, copernicaans-materialistische visie op de kosmos in vraag te stellen. Steiner zegt van de aarde dat indien zij vanuit de sterrenwereld zou kunnen worden waargenomen, men daar niet onze fysieke oceanen, bergen, rivieren enz. zou

Vreede, E., *Antroposofie en astronomie. Astronomische brieven van Elisabeth Vreede 1927-1930*, uitg. Nachtwind, 2019. ISBN: 9 789 082 14348 5. Prijs: € 45,00.

zien en nog minder onze huizen, tuinen en appartementsgebouwen, maar wél wat er in de harten en lichamen van de mensen gebeurt. Op dezelfde manier zegt hij dat wij ons bij het kijken naar de sterren niets materieels moeten voorstellen, maar puur geestelijk-morele realiteiten.

«Laten wij eens nadenken over wat wij eigenlijk zien wanneer wij daarbuiten in het wereldruim bijvoorbeeld een verre planeet of een vaste ster zien. Wat zien wij daar eigenlijk? Ja, wat wij rondom ons heen op aarde zien aan een groen plantendek, aan wolkenformaties, aan bruinrijze bodem, enzovoorts, dat zien wij niet wanneer wij naar buiten het wereldruim in kijken en de sterren zien; daarvoor staan de sterren, zelfs de Maan te ver weg. Maar wat ... wat daar leeft op die vreemde wereldlichamen, dat heeft overal een innerlijk, heeft getransformeerde stoffelijke processen. Wat daar leeft als stoffelijke processen in de daarbij behorende hoogste wezens, is wat wij zien wanneer wij de telescoop op een ster richten. En wanneer omgekeerd vanaf de andere ster, bijvoorbeeld de maan, een telescoop op ons zou worden gericht, zou men dan onze planten, dieren enzovoorts zien? Nee, daarvoor staat onze aarde veel te ver van de maan af. Maar wanneer vanaf haar een telescoop naar beneden wordt gericht, op de aarde, dan kijkt men in uw maag, uw hart en dergelijke. Dat is de inhoud van wat naar buiten toe de wereld in schijnt. Omdat de mens over de verschillende rijken van de aarde tot het hoogste rijk behoort, daarom zien wij van buitenaf wat er zich afspeelt binnen de mensenhuid.» (Rudolf Steiner, voordracht van 25 juli 1920, GA 197)

Vrij gedetailleerd wordt in deze brieven beschreven hoe de mens en de sterrenwereld met elkaar samenhangen, en dit via de geestelijke hiërarchieën. “De gestaltevormende kracht van de planeten vormt de huid met de zintuigorganen, en daarin werkt de derde hiërarchie. De bewegingen binnen het planetenstelsel spiegelen zich in de mens als zenuw- en uitscheidingsklieren. De bloedbanen

zijn afkomstig van het wereldritme, en van de wereldmuziek, die vroeger de sferenharmonie werd genoemd. Wij bevinden ons hiermee in het bereik van de tweede hiërarchie. Met de hoogste wezens van de tweede hiërarchie reiken wij al in de sterrenwereld. De afzonderlijke, verspreid liggende sterren die deel uitmaken van de grote massa aan de sterrenhemel, vormen de spieren, het ‘vlees’ dat niet wordt gedifferentieerd tot bepaalde organen, dat door de gestaltevormende krachten van de planeten wordt overtrokken met de omlijning van het huidoppervlak. Hier zijn wij in het gebied van de wereldtaal. Het wereldwoord dat ons tegemoet klinkt uit de eerste hiërarchie, leeft fysiek in de mens als beenderstelsel. Met behulp van de aardse stoffen, kalk, magnesium en dergelijke, vormt het ons vaste geraamte, het zinnebeeld van de dood. Hier hebben wij niet langer te maken met de sterren in het algemeen, maar met de actieve dierenriemkrachten van de eerste hiërarchie.” (blz. 287-288)

Voor moderne, door het materialisme gevormde en beïnvloede mensen zijn zulke passages maar moeilijk te volgen. We kunnen er ons nauwelijks iets bij voorstellen en we hebben de indruk dat we dit ‘op gezag’ moeten aanvaarden of ‘geloven’. Bovenstaand fragment is zelfs niet het meest bizarre of extreme wat in deze brieven staat, maar andere passages zouden buiten hun context nog meer vragen hebben opgeroepen ...

We mogen er echter niet blind voor zijn dat onze huidige, natuurwetenschappelijke astronomie en kosmologie vaak even bizarre of extreme inzichten verkondigen. Bij wijze van voorbeeld druk ik hierbij een krantenbericht af uit *De Morgen* van 3 maart 2020, over een gigantische explosie die zich zou hebben voorgedaan op 390 miljoen lichtjaar van ons verwijderd. Nu is het al moeilijk om zich de afstand van één lichtjaar in te denken (de afstand die het licht aflegt gedurende één jaar), maar vermenigvuldigd met 390 miljoen wordt dat helemaal iets compleet abstracts, onwettelijks. Net zoals Vreede (en Steiner) gebrui-

Grootste explosie ooit laat gapende leegte achter

Astronomen maakten vorige week bekend dat ze de gevolgen hebben gevonden van de allergrootste, meest megalomane explosie die ooit is gezien.

"In de krater die deze ontplofing veroorzaakte kun je vijftienmaal ons sterrenstelsel, de Melkweg, op een rijtje naast elkaar leggen", licht hoofdonderzoeker Simona Giacintucci toe.

Met andere woorden: als deze explosie in de buurt had plaatsgevonden, was niet alleen de aarde gesneuveld, maar ook alle sterren die we aan de nachtelijke hemel kunnen zien.

Wat na dat verre geweld resteert, is een bizarre, reusachtige, gapende leegte in het Ophiu-

chus-cluster. Die verzameling verre sterrenstelsels staat op een grove 390 miljoen lichtjaar van de aarde. In het gat gult het van de straling: elektronen sjezen er met bijna de lichtsnelheid rond.

De oorzaak is vermoedelijk een catastrofale uitbarsting van een superzwaar zwart gat. Zwarte gaten zuigen niet alleen het materiaal in hun omgeving op, maar laten soms ook een 'boer' van galactisch formaat, een uitbarsting waarbij in hoog tempo allerlei deeltjes worden afgevuurd. In totaal kwam zelfs grofweg tien miljard keer zoveel energie vrij als onze zon gedurende zijn hele leven uitstoot: een absoluut record. (VK)

ken ook die moderne astronomen (en de journalisten die die wetenschappelijke informatie 'vulgariseren') beelden en begrippen uit ons dagelijks leven. Zo is er in dit artikel sprake van een 'krater' (vijftien keer groter dan ons hele melkwegstelsel), elektronen die 'rondsjezen' en een zwart 'gat' dat een 'boer' laat. De gehanteerde getallen zijn zo onmetelijk dat ze zelfs in vergelijkingen onvoorstelbaar blijven. Wij vangen hier op aarde een minuscuul gedeelte op van alle energie die de zon produceert en naar alle kanten uitstraalt. Als je die totale energie van de zon zou berekenen voor de totale levensduur van de zon (enkele miljarden jaren) en je vermenigvuldigt dit nog eens met "grofweg" tien miljard (alsof enige nauwkeurigheid er op die schaal nog zou toe doen...), dan krijg je dus de energie van die galactische 'boer' die dit "superzwaar" zwart gat volgens hoofdonderzoeker Simona Giacintucci zou hebben gelaten.

Eerlijk: ik heb met het 'aannemen' of 'geloven' van de zogenaamde feiten in dat krantenartikel even veel (zoniet méér) moeite dan met het aannemen of geloven van de geestelijke realiteiten die Elisabeth Vreede beschrijft. Mensen zijn zich daar vaak niet van bewust, maar in de astronomie wordt tegenwoordig extreem weinig aan 'waarneming' gedaan. De waarnemingen die aan de basis liggen van de tegenwoordig gangbare theorieën inzake

zwarte gaten, melkwegstelsels, quasars enz. zijn vaak op zichzelf al interpretaties van een of andere vorm van elektromagnetische straling die men via ingenieuze radiotelescopen heeft opgevangen. De rest zijn berekeningen en computermodellen. De bijhorende 'imaginaties' (krater, boer, zwart gat, ...) zijn zo gangbaar geworden dat we nauwelijks nog stilstaan bij de herkomst van deze beelden. Ze zijn in ieder geval niet afkomstig van iemand die zichzelf geschoold en gespecialiseerd heeft in het denken in beelden, zoals Rudolf Steiner dat wél heeft gedaan ...

Dat brengt mij bij het feit dat de publicatie van dit boek eigenlijk een oproep is. De vertaler (Willem Hendriks) heeft samen met een aantal andere mensen de Werkgroep Impuls Elisabeth Vreede opgericht (www.impulsevreede.nl). En dat is terecht. Op de hele wereld zijn (tien)duizenden wetenschappers werkzaam die alleen maar rekenen en computermodellen ontwerpen (en op basis daarvan "verklaren" of er op een exoplaneet, die ze niet eens visueel hebben waargenomen, water of leven aanwezig is ...). Daar tegenover staan bitter weinig geesteswetenschappers die het ongelooflijke werk van Rudolf Steiner en Elisabeth Vreede voortzetten.

Dit boek is daarvan geen begin. Het blijft bij een vertaling, wat natuurlijk al een ontzettende verdienste is. Hierdoor kunnen Nederlandstaligen eindelijk kennis krijgen van de antroposofische kijk op planeten, manen, de precessiebeweging van de aarde, de eigenlijke baan van de aarde om de zon, de kometen, de sterrenniveaus en nog talloze andere verschijnselen.

Het is echter nog wachten op antroposofische publicaties (ook in het Duits zijn die mij niet bekend) waarin deze inzichten worden getoetst aan de actuele kennis, verkregen door satellietwaarnemingen, radiotelescopen enz. Op andere wetenschappelijke domeinen (geneeskunde, landbouw, pedagogie, ...) gebeurt dit meer en meer. Maar ook op het gebied van astronomie en kosmologie is daar behoefte aan!